

Alternatywne metody rozwiązywania sporów w świecie sportu na przykładzie działania sądu koncyliacyjnego w Lozannie

Jakub Tartak

Absolwent prawa Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Wyższej Szkoły Administracji i Biznesu w Gdyni. Ukończył studia związane z tematyką bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego. Zajmuje się badaniem kwestii związanych z mediacją i arbitrażem.

✉ piotr.lochowski@doctoral.uj.edu.pl

<https://orcid.org/0000-0002-7008-5850>

Alternative Dispute Resolutions in the World of Sport on the Example of the Conciliation Court in Lausanne

This work presents the most important legal issues related to dispute resolution on the sports level. The author, recalling the procedure connected with world's most important sports court, intends to show the significant advantages of the arbitration procedure, which is a reformatory way of resolving all antagonisms that bind entities involved in the fields of physical activity. The aim of the work is to show legal problems on the part of a person interested in the world of sport. The work uses monographic and comparative methods, which allowed for a meticulous presentation of current formal and legal problems. The analysis carried out as part of the following work shows that the existence of an independent conciliation court dealing with sporting matters is necessary to be able to keep the area of sports competition away from the sphere of influence of people whose one goal is to use sport as an important field to expand their own negative interests all entourage. Through the functioning of specialized legal forms and institutions that will watch over their observance, it is possible to create from professional physical activity matter that brings legal and fair values that can shape young generations for whom clean and healthy competition will become a priority.

Słowa kluczowe: trybunał, sąd, prawo, spór, arbitraż, mediacja

Key words: tribunal, court, law, dispute, arbitration, mediation

<https://doi.org/10.32082/fp.v2i52.204>

1. Wstęp

Niniejsza praca podejmuje problematykę arbitrażu oraz postępowań z nim związanych,

występujących w międzynarodowym świecie sportu. Aby móc dogłębnie przeanalizować ową tematykę, należy jak najskrupulat-

niej przeświecić współczesne normy, którymi kieruje się dzisiejsze współzawodnictwo oraz zwrócić uwagę na konkretne uwarunkowania prawne. Nieuniknione jest szersze przybliżenie postanowień krajowych ustaw oraz międzynarodowego orzecznictwa, wpływającego na kształt teraźniejszego procesu koncyliacyjnego, stającego się modernistyczną formą rozwiązywania sporów i antagonizmów w świecie sportowej rywalizacji.

Wybór tematu pracy został sprofilowany poprzez zainteresowania związane ze sportem i własne spostrzeżenia dotyczące kwestii rozstrzygania sporów, w szczególności ze świata piłki nożnej, gdzie postępowania arbitrażowe stają się coraz to częstszym zjawiskiem. Trybunał Arbitrażowy w Lozannie, jako organ działający *express verbis* i kompleksowo w kwestiach pojednawczych, okazuje w pełni sens procesu inicjowania arbitrażu, stanowiącego interesujący *exemplum* w kontekście analiz badawczych.

Należy skonstatować, iż zbiór dzieł związanych z omawianą problematyką jest ubogi. Wynika to z faktu, iż zjawisko arbitrażu sportowego jest stosunkowo nowym przedsięwzięciem, do tej pory niedefiniowanym szerzej przez teoretyków nauk prawnych. Jednakże poprzez eksplikację prawa sportowego oraz nawiązanie do krajowego prawoznawstwa można rzeczowo i przejrzyście zobrazować teraźniejszy kształt globalnego sensu postępowania arbitrażowych. Autor przywołuje historyczne wydarzenia, które mają wprowadzić czytającego na odpowiednie tory rozumowania ewolucji potrzeb dotyczących rozwiązywania dyferencji natury jurystycznej.

Kluczową kwestią wpływającą na kształt tematyki mediacji w sporcie jest objaśnienie relacji pomiędzy krajowymi metodami rozwiązywania konfliktów a ugodą z perspektywy najwyższego sportowego organu rozjemczego na świecie. Na przestrzeni lat wysuwano wiele fałszywych teorii odnośnie do zależności Trybunału Arbitrażowego ds. Sportu w Lozannie od międzynarodowych organizacji sportowych. Jednakże w tej pracy dobitnie został określony autonomiczny status CAS jako podmiotu, który pomimo nacisków ze strony wielu wpływowych działaczy, sportowców i ludzi ze świata szeroko pojętej polityki, staje się jedynym sprawiedliwym i wyraźnie obiektywnym mediatorem, mogącym w szybki i niezwykle skuteczny sposób pogodzić strony, mające olbrzymi wpływ na

współczesne postrzeganie sportu. Owa prostota procesowa i dynamizm, z jakim prowadzone są sprawy przed Trybunałem, nadają mu wyjątkowego charakteru, stanowiąc o jego silnej pozycji w kręgu globalnego sądownictwa.

Najważniejszym zamierzeniem niniejszej pracy jest zwrócenie uwagi na występowanie operatywnej alternatywy dla państwowych sądów, które nierzadko wykazują się stronniczością, mogąc tym samym krzywdzić jedną ze stron konfliktu. Trybunał w Lozannie poprzez niskie koszty postępowania nie prowokuje sytuacji, w których wyczuwalne mogłyby być aspekty dyskryminujące oponentów. Widoczne jest natomiast interlokutorskie podejście, które dostarcza przesłanek na pomyślne, nieszkodliwe rozstrzygnięcie. Chcąc uzmysłowić powyższe przekonania, w pracy zostały zademonstrowane przykłady najgłośniejszych spraw, które oddały charakter działania CAS.

Chcąc rozszerzyć temat arbitrażu, należy postawić pytanie: czy większość sportowych spraw cywilnych powinna być rozstrzygana przy pomocy postępowania koncyliacyjnych? Wydaje się, że to kluczowy aspekt w kontekście przyszłego rozwoju tej gałęzi prawa. Nie należy wykluczyć dalszej ekspansji tego typu form ugodowej finalizacji sporów. Wynika to przede wszystkim z tego względu, iż charakterystyczna dla postępowania arbitrażowych jest zasada równorzędności stron. Nieuwzględnianie dysproporcji finansowych pomiędzy adwersarzami daje podstawy do sądu, iż arbitrzy w Lozannie będą wykorzystywani przy okazji każdej poważnej sprawy związanej z organizacją masowych imprez sportowych. Trybunał, wykazując się niestereotypowym podejściem, pozbawionym mainstreamowych powodów, wspiera tezę, iż spory sportowe będą nieodzowną częścią pracy CAS na wiele przyszłych lat.

Celami badawczymi są:

- określenie konotacji pomiędzy podmiotami rozstrzygającymi sportowe spory prawne;
- wskazanie charakterystycznych postępowania wytaczanych przez sportowców;
- opisanie zasad procedury arbitrażowej.

Konsekwencją wyżej wskazanych koncepcji stało się skonkretyzowanie głównego pytania badawczego: jaką rolę odgrywa Trybunał Arbitrażowy ds. Sportu w Lozannie w kontekście współczesnych wyzwań

świata sportu i jakie znaczenie mają orzeczenia przez niego wydawane?

Trybunał Arbitrażowy ds. Sportu stanowi najwyższą podstawę arbitrażu sportowego, a jego orzeczenia konstytuują egzystencję formalnoprawnych uwarunkowań pomiędzy podmiotami stosunków w dziedzinie sportu.

Do przygotowania niniejszej pracy wykorzystano w głównej mierze źródła polskojęzyczne oraz anglojęzyczne. Mając za cel skodyfikowanie danych empirycznych, posłużono się triangulacją informacji, polegającą na porównaniu zjawiska arbitrażu z różnych okresów historycznych, gdzie w odmienny sposób interpretowano to pojęcie, przechodzące liczne przeobrażenia definicyjne.

Arbitraż od wieków normował wiele aspektów życia ludzkiego, a sport stanowi idealne pole do wykorzystania jakże wciąż aktualnego sposobu rozwiązywania konfliktów, które były, są i będą nieodzownym elementem ludzkiej egzystencji.

2. Arbitraż – powstanie i rozwój

Arbitraż jest dobrze ugruntowaną i szeroko stosowaną metodą rozwiązywania sporów. Jest to jeden z kilku rodzajów alternatywnych rozwiązań antagonistycznych, które dają stronom sposobność wyboru postępowania innego niż sądowe. Obie strony konfliktu wybierają neutralną osobę trzecią, zwaną arbitrem, uzgadniając z wyprzedzeniem wykonanie wyroku. W przesłuchaniu oponentów mogą przedstawiać dowody i zeznania. Decyzja arbitra jest zazwyczaj ostateczna, a sądy rzadko ponownie ją badają. Kwestie pracownicze oraz handel to dwa największe obszary arbitrażu. Jednakże od połowy lat 70. XX w. technika ta uległa wielkiej ekspansji. Niektóre państwa wyznaczyły arbitraż na rozszczenia z tytułu ubezpieczeń samochodowych, a decyzje sądowe poszerzają się na takie sfery życia jak papiery wartościowe, a nawet dyskryminacja w sektorze zatrudnienia.

2.1. Postępowanie arbitrażowe – historyczne podejście do kwestii rozjemczych

Chcąc wyjaśnić pojęcie postępowania cywilnego, należy nadmienić, iż system sądowy jest istotnie podzielony na dwa rodzaje spraw: cywilne i karne. Tak więc badanie procedury cywilnej jest zasadniczo eksploracją metod stosowanych w sprawach, które nie mają charakteru przestępczego. Generalnie procesy karne wykorzystywane są przez władze do ochrony obywateli i udzielania pomocy publicznej. Dwa rodzaje procesów mają bardzo różne charaktery, a więc także odrębne zasady i praktyki proceduralne. Prawo formalne różni się od prawa materialnego, które tworzy, definiuje oraz reguluje prawa i obowiązki osób fizycz-

nych. Konstytucje federalne, stanowe, statuty i orzeczenia sądowe stanowią podstawę materialnego prawa cywilnego w sprawach związanych m.in. z kontraktami. Prawo proceduralne przewiduje regulacje, za pomocą których jednostki mogą egzekwować prawa materialne. Podstawowym problemem prawa proceduralnego jest uczciwe, uporządkowane, skuteczne i przewidywalne stosowanie prawodawstwa materialnego¹.

Arbitraż od wieków normował wiele aspektów życia ludzkiego, a sport stanowi idealne pole do wykorzystania jakże wciąż aktualnego sposobu rozwiązywania konfliktów, które były, są i będą nieodzownym elementem ludzkiej egzystencji.

Już w starożytnej Grecji uwidaczniały się tendencje do wykorzystywania postępowań arbitrażowych.

1 L.B. Curzon, P. Richards, *The Longman dictionary of law*, Essex 2007.

Tabela 1. Wykaz przykładowych spraw arbitrażowych toczonych przez dane podmioty w wiekach XIII–XV

Data arbitrażu	Arbiter	Strony toczące spór
1244	Parlament Paryża	Cesarz Fryderyk II v. papież Innocenty IV
1276	Karol I d'Anjou (Andegaweński)	Królowie Węgier i Czech
1285	Król Magnus (Szwecja)	Król Danii v. król Norwegii
1285	Król Magnus (Szwecja)	Król Eryk (Norwegia) v. miasta hanzeatyckie: Lubeka, Rostok, Wismar, Stralsund, Greifswald, Visby oraz Ryga
1355	Król Jan (Czechy) oraz król Karol (Węgry)	Król Kazimierz Wielki (Polska) v. Zakon Krzyżacki
1343	Arcybiskup Lund (na czele składu arbitrażowego składającego się z 24 arbitrów)	Król Waldemar III (Dania) v. król Magnus (Szwecja i Norwegia)
1368	Król Karol V (Francja)	Król Kastylii i Leonu v. król Aragonii
1435	Margrabia Este oraz dwóch kardynałów	Republika Florencji, Wenecji oraz papież Eugeniusz IV v. książę Mediolanu
1463	Król Ludwik XI (Francja)	Król Kastylii v. król Aragonii
1475	Król Ludwik XI (Francja)	Zygmunt Habsburg (Austria) v. Konfederacja Szwajcarska
1475	Komisja złożona z czterech członków	Król Ludwik XI (Francja) v. król Edward IV (Anglia)

Źródło: W.G. Grewe, *The epochs of international law*, Berlin 2013, s. 98–99.

Wynikało to z konfliktów pomiędzy państwami-miastami, które walczyły o pozycję w świecie cywilizacji hellenistycznej. Do najbardziej znanych i najczęściej przywoływanych przykładów sporów tamtejszych czasów należało starcie pomiędzy Atenami a Megarą², rozstrzygane przez trybuna Salamina (ok. 600 r. p.n.e.), czy też kryzys pomiędzy Korfu³ a Koryntem⁴, diagnozowany przez Temistoklesa⁵, co miało miejsce ok. 480 r. p.n.e. Kluczowym wydarzeniem wpływającym na postrzeganie arbitrażu jako powszechnego sposobu przeciwdziałania konfliktom był traktat pokojowy wią-

żący się z zakończeniem wojny peloponeskiej⁶ w 445 r. p.n.e. Był to impuls dla pozostałych członków ówczesnych stosunków politycznych do wykorzystywania tego typu postępowania. Charakter tychże sporów sprawiał, iż różniły się one od dzisiejszego sposobu rozpatrywania kwestii polubownych. Przede wszystkim używanie siły wojskowej nie stanowiło zwyczaju o charakterze bezprawnym, gdzie podmiotami konfliktów nie były *stricte* państwa w ujęciu teraźniejszym, lecz społeczności dopiero co wkraczające w etap tworzenia spójnej państwowości. Najistotniejsze jest jednak to, iż decyzje arbitrażowe opierano w głównej mierze na istniejących w tamtych czasach odczuciach oraz dywagacjach społeczno-politycznych. Również aspekt religijny wpływał na końcowy kształt i formułę

2 Megara – greckie miasto, w regionie Attyka, położone na wybrzeżu Morza Egejskiego. Wzmianki o mieście zauważalne są w mitologiach greckich. Okoliczne jaskinie stały się miejscem kultu bogini nocy – Nyks.

3 Korfu – górzysta wyspa grecka, w północnej części Morza Jońskiego, u wybrzeży Albanii.

4 Korynt – miasto portowe w środkowej Grecji. W starożytności Korynt był ważną grecką polis dorycką.

5 Temistokles – ateński wódz i przywództwa, piastował funkcję archonta i stratega.

6 Wojna peloponeska, zwana też wielką wojną peloponeską (431–404 p.n.e.) – między Atenami i wspierającym je Ateńskim Związkiem Morskim a Spartą i Związkiem Peloponeskim. Powodem wojny była rywalizacja dwóch największych potęg greckich o hegemonię nad całą Grecją.

werdyktów. Następne wieki, w szczególności czasy imperium rzymskiego⁷, przyniosły chwilowy przestój, jeśli chodzi o rozwój specyficznych form rozjemczych. Wynikało to z założenia polityki italianistycznego państwa. Imperium Rzymskie nie traktowało pozostałych terytoriów jako równe sobie. Arbitraż w ten sposób przybierał formę siłowego narzucenia woli innym podmiotom starożytnych stosunków europejskich. Czasy *Paxa Romana*⁸, pomimo swojego pokojowego charakteru, nie stawały się płaszczyzną do wykonywania postępowań arbitrażowych. Średniowiecze na nowo uruchomiło potrzebę rozstrzygnięć polubownych. Wyodrębniono dwie sfery działania arbitrażu. Pierwszą z nich stanowił obszar religijny, gdzie sędziami stawali się głównie księża, a nawet sami papieże. Oraz drugi, w którym rolę rozjemców pełnili władcy⁹.

Kluczowe stało się funkcjonowanie koncepcji *Res Publica Christiana*¹⁰, czyli Republiki Chrześcijańskiej, która kontrolowała pokojowe nastawienie suwerennych państw. Działanie owego związku było przyczynkiem do stworzenia Trybunału Rozjemczego, który stał się pierwowzorem dla istnienia współczesnych sądów międzynarodowych. Procedura postępowania arbitrażowego w czasach średniowiecza była przejrzysta i klarowna. Punktem wyjścia dla ustanowienia takich spraw było ogólne porozumienie podmiotów co do przedmiotu sporu, kwestii arbitrow oraz przyrzeczenia wykonalności decyzji. W celu potwierdzenia utrzymanych postanowień dołączano trzy dodatkowe gwarancje. Były to:

- przysięgi, które przybierały często wymiar religijny;

7 Była rzymska starożytna cywilizacja, charakteryzująca się rządem kierowanym przez cesarzy i ogromnym terytorium wokół Morza Śródziemnego w Europie, Afryce i Azji.

8 Pax Romana – określenie odnoszące się do stanu pokoju zarówno wewnętrznego, jak i zewnętrznego w ramach Imperium Rzymskiego.

9 K.J. Marciniak, *Arbitraż z perspektywy rozwoju historycznego prawa międzynarodowego*, Warszawa 2014, s. 3.

10 *Res Publica Christiana*, Rzeczpospolita Chrześcijańska – koncepcja polityczno-religijna, opierająca się na funkcjonowaniu związku składającego się z państw chrześcijańskich, która została wysunięta przez Pierre'a Dubois, doradcę króla Francji Filipa IV Pięknego, w dziele *O odzyskaniu Ziemi Świętej*.

- kaucje, wnoszone w celu ochrony wydanego rozstrzygnięcia;
- zobowiązanie władcy jako gwaranta wykonania wyroku¹¹.

Epoka średniowiecza niosła za sobą również problemy związane z rozróżnieniem formuły mediacji od arbitrażu. Przyczyniło się to do wyodrębnienia dwóch sposobów uruchomienia postępowania. Z jednej strony były to *per concordiam*, *per amorem* oraz *per transactionem*, natomiast z drugiej *per sententiam* lub *per iudicium*. Pierwsza grupa nawiązywała do rozwiązywania konfliktów w drodze porozumienia, czyli mediacji. Druga tymczasem w znaczący sposób przypomina współczesne pojmowanie arbitrażu. Od XV w. pośredniczenie w sporze stawało się coraz rzadszym zjawiskiem. Rozwój aparatów sądowych poszczególnych państw sprawił, iż zanikały potrzeby międzynarodowych postępowań. Wpływ na ową kreację miały również liczne traktaty pokojowe, które zawierały w sobie klauzule arbitrażowe, stanowiące integralną część ugody pomiędzy państwami kończącymi zmagania wojenne. Dopiero wiek XIX okazał się przełomowy w kwestii szerszych uregulowań prawnych związanych z rozsądzaniem polubownymi. Podczas I Konferencji Pokojowej w Hadze w 1899 r. dokonano zunifikowania praw międzynarodowego arbitrażu. Starano się również nadać wyraźny charakter instytucji rozjemstwa poprzez utworzenie Stałego Trybunału Arbitrażowego¹².

Rezolucje haskie sprowokowały podmioty stosunków międzynarodowych do częstszego wykorzystywania arbitrażu jako skutecznej formy orzekania w kwestii zatargów i nieporozumień na poziomie globalnym. Wpływ na zjawisko upowszechnienia się postępowań polubownych miało poszerzenie właściwości miejscowej i rzeczowej Stałego Trybunału Arbitrażowego. Nie tylko kategorie ściśle związane ze sferą polityczną stawały się przedmiotami sporów. Uzupełniono obszar badań konfliktów o takie dziedziny jak gospodarka czy też kultura. Wiele nowych

11 T. Kałużny, *Zapis na sąd polubowny jako podstawa współczesnego rozstrzygnięcia sportów sądowych*, Białystok 2016, s. 14–16.

12 *Arbitraż w międzynarodowym prawie morza*, <http://www.e-polityka.pl> (dostęp: 18.03.2006).

państw dołączało do grona tych podmiotów, które uznawały postępowanie arbitrażowe za najbardziej operatywny sposób rozstrzygania spraw międzynarodowych. Początkowo państwa Starego Kontynentu najczęściej zwracały się do Trybunału jako głównego interwenienta w sprawach kluczowych jedynie dla relacji pomiędzy narodami Europy. Sukcesywnie wiele pozostałych krajów o zróżnicowanym potencjale gospodarczym, militarnym oraz politycznym mieszczących się poza Europą brało czynny udział w procesie inicjowania postępowań pojednawczych¹³. Należy jednak nadmienić, iż po II wojnie światowej arbitraż stracił na popularności. Wpływ na tego typu zjawisko miał proces kształtowania się coraz lepiej skonsolidowanych organizacji międzynarodowych, które szerzyły potrzebę pokojowych rozwiązań w światowej polityce. Okres zimnej wojny, charakteryzujący się strachem przed wybuchem wojny nuklearnej i nieustannym śledzeniem poczynań dwóch zwalczających się mocarstw, sprawił, iż brak było motywacji i potrzeb do aranżowania nowych postępowań o charakterze kompromisów. Stany Zjednoczone oraz Związek Radziecki, będąc dwoma głównymi graczami stosunków międzynarodowych, na swój sposób kształtowały formę rozstrzygania sporów, stanowiąc samych siebie globalnymi sędziami ówczesnych konfliktów w wymiarze globalnym. W kontekście historycznego rozwoju instytucji rozjemstwa należy zaznaczyć, iż rozwiązywanie konfliktów z czasem miało o wiele poważniejsze podstawy formalno-prawne, wyrażające się we wnikliwym i erudycyjnym interpretowaniu prawa międzynarodowego. Ponadto osobami odpowiedzialnymi za wydawanie wyroków stawali się ludzie o nieskazitelnym opinii, oglądzie, kompetencjach oraz o długim doświadczeniu w zakresie opiniowania i orzekania w sprawach będących przedmiotem postępowań arbitrażowych. Był to czynnik inicjujący szeroko pojęty proces instytucjonalizacji procedur o charakterze polubownym, poprzez stworzenie instytucji Stałego Trybunału Arbitrażowego i Rady Administracyjnej złożonej z przedstawicieli dyplomatycznych państw. W okresie przed II wojną światową postępowanie arbitrażowe wykorzystywane było o wiele częściej, było ich ok. 178, natomiast czasy dwubiegunowego

podziału świata przyniosły zaledwie 43 takie sprawy¹⁴. Jednakże wraz z nowym tysiącleciem zauważalna jest widoczna tendencja wzrostowa, na którą wpływ ma fakt, iż to inwestorzy lub duże konсорsia stają się głównymi stronami toczących się sporów¹⁵.

2.2. Obecne regulacje dotyczące sądownictwa polubownego

W ostatnich dziesięcioleciach pozycja arbitrażu ewoluowała od tradycyjnego systemu rozstrzygania sporów, używanego najczęściej w niektórych jedynie krajach, do unikatowego, stosowanego na całym świecie, zarówno w odniesieniu do krajowych, jak i w większości przypadków do międzynarodowych konfliktów. Stronami postępowań polubownych stają się obecnie przedsiębiorstwa prywatne, ale także instytucje państwowe i organizacje międzynarodowe. W tym kontekście nowe wyzwania idące za społecznością światową wydają się mieć znacznie większy wpływ na arbitraż aniżeli w przeszłości. Od zakończenia II wojny światowej główne i zasadnicze zmiany zaszły w odniesieniu do międzynarodowej wspólnoty państw w środowisku gospodarczym, społecznym, a także w stosunku do jej otoczenia prawnego. Można wspomnieć o procesie rozwoju wielu byłych kolonii do pozycji niezależnych państw czy też stworzeniu i progresji Organizacji Narodów Zjednoczonych. Arbitraż nie jest częścią państwowego systemu sądów. Jest to procedura oparta na konsensusie, u której podstaw znajduje się umowa stron. Niemniej pełni taką samą funkcję jak spory w systemie sądów państwowych. Końcowym rezultatem jest werdykt, który podlega wykonaniu przez sądem.

Istnieją dwa podstawowe typy arbitrażu: *ad hoc* i instytucjonalny. Strony mają swobodę w wyborze pomiędzy dwoma powyższymi modelami w umowie arbitrażowej. Jeżeli nie określą w swoim porozumieniu, jaki preferują rodzaj concyliacji, będzie on z automatu uznawany *ad hoc*. Istnieje wiele korzyści związanych z prowadzeniem postępowań arbitrażowych, pod auspicjami jednego z głównych ośrodków

13 N. Ando, *Permanent Court of Arbitration*, ust. 38.

14 Ch.H. Brower II, *Arbitration*, ust. 33–36.

15 P. Sands, *Reflections on international judicialization*, „The European Journal of International Law” 2017, t. 27, nr 4, s. 1–16.

zajmujących się daną tematyką. Po pierwsze, instytucja arbitrażowa będzie nadzorować przeprowadzenie arbitrażu. Pomaga ona w wyznaczeniu arbitrow i daje praktyczne wskazówki, w jaki sposób interpretować swoje przepisy proceduralne. Niektóre instytucje (zwłaszcza International Criminal Court – ICC)¹⁶ dokonują przeglądu polubownego i nakreślają wszelkie zmiany. To daje kolejną możliwość ochrony przed błędami w wyroku arbitrażowym. Szczególne znaczenie ma zdolność do odwołań, które mogłyby być ograniczane przez klauzule, zasady proceduralne lub prawa procesowe. Po drugie, instytucja może działać jako organ powołujący. Może wyznaczyć arbitra, jeśli jedna ze stron tego nie uczyni. Instytucje arbitrażowe mogą działać jako forma jakości kontroli, w kontekście powoływania arbitrow z odpowiednim doświadczeniem. Trzecią zaletą stosowania arbitrażu instytucjonalnego jest fakt, iż orzeczenia uznawane są za proste i powszechnie rozumiane. Przewidywalność reguł instytucjonalnych oraz pomoc w administrowaniu arbitrażem może prowadzić do mniejszych trudności formalnych, redukując tym samym czas i koszty. Należy więc uznać, iż arbitraż instytucjonalny to taki, w którym wyspecjalizowane instytucje interweniują i wcielają się w rolę administratora procesu arbitrażowego. Każdy organ ma swój własny zestaw reguł, które stanowią ramy dla arbitrażu. Do najbardziej popularnych podmiotów w dziedzinie arbitrażu należą: London Court of International Arbitration (LCIA), the International Chamber of Commerce (ICC), Dubai International Finance Centre (DIFC) oraz Dubai International Arbitration Centre (DIAC).

Dla tych, którzy mogą pozwolić sobie na uruchomienie arbitrażu instytucjonalnego, najważniejsze zalety to:

- dostępność wcześniej ustalonych zasad i procedur zapewniających postępowanie arbitrażowe;
- pomoc administracyjna;
- wykaz wykwalifikowanych arbitrow;

- pomoc w promowaniu arbitrażu względem stron niechętnych arbitrażowi;
- udokumentowany format prowadzenia postępowań.

Arbitraż *ad hoc* nie podlega pod instytucje takie jak: ICC, LCIA¹⁷, DIAC¹⁸ lub DIFC¹⁹. Strony same muszą określić wszystkie aspekty związane z arbitrażem, na przykład liczbę arbitrow, kwestię ich powoływania, stosowanie przepisów i procedury prowadzenia arbitrażu. Postępowanie *ad hoc* posiada wiele udogodnień w kontekście wzajemnej współpracy stron, stając się bardziej elastyczną, szybszą i tańszą formą niż postępowanie instytucjonalne. Brak opłat administracyjnych stanowi doskonałą motywację do korzystania z procedur doraźnych. Podstawową zaletą owego procesu jest jego elastyczność, umożliwiającą stronom decydowanie o kształcie procedury rozstrzygania sporu. Wymaga to jednak większego stopnia wysiłku, wiedzy i współpracy stron w celu określenia zasad arbitrażu. Często może dochodzić do problemów w komunikacji, jeśli strony są różnej narodowości i pochodzą spod różnych jurysdykcji, co może spowodować opóźnienia i niejasności. Takich sytuacji można uniknąć, jeżeli strony zgodzą się co do tego, że ich arbitraż powinien być prowadzony zgodnie z pewnymi warunkami, odpowiednio wcześniej sygnowanymi. Spowoduje to zmniejszenie narad i opłat prawnych, a strony będą mogły rozpocząć postępowanie

16 International Criminal Court, Międzynarodowy Trybunał Karny – pierwszy sąd o charakterze globalnym, który został powołany do sądenia pojedynczych osób oskarżanych o popełnienie najcięższych zbrodni. Powstał na podstawie Statutu Rzymskiego z 17 na 18 lipca 1998 r.

17 The London Court of International Arbitration, Londyński Trybunał Międzynarodowego Arbitrażu – międzynarodowa instytucja, powszechnie uważana za czołowe światowe forum dla rozwiązania sporów w odniesieniu do wszystkich podmiotów, niezależnie od ich lokalizacji lub systemu prawa. Chociaż arbitraż i tymczasowe posiadanie trybunałów arbitrażowych są głównym celem danej instytucji, LCIA jest również aktywny w mediacji.

18 Dubai International Arbitration Centre, Międzynarodowe Centrum Arbitrażu z siedzibą w Dubaju – największe centrum arbitrażu na Bliskim Wschodzie. Zostało założone przez Izbę Przemysłowo-Handlową (Dubai Chamber) w 1994 e. w celach pojednawczych i arbitrażowych. DIAC jest instytucją non profit, która jest niezależna w swoich działaniach.

19 Dubai International Financial Centre, Międzynarodowe Centrum Finansowe z siedzibą w Dubaju – jeden z czołowych graczy w świecie arbitrażu. Założone w 2008 r., na potrzeby sądownictwa Zjednoczonych Emiratów Arabskich.

nie wcześniej, ponieważ nie będą musiały się angażować w negocjacje według określonych reguł. Komisja Narodów Zjednoczonych w Sprawie Międzynarodowego Prawa Handlowego (UNICITRAL)²⁰ określa najpełniej szereg przepisów służących arbitrażowi *ad hoc*. Chociaż jest on bardziej permissywny i najlepiej dostosowany do indywidualnych potrzeb stron, to będzie skuteczny tylko w przypadku, gdy:

- nie jest wymagana ścisła współpraca między stronami;
- strony rozumieją procedury arbitrażowe;
- sam arbitraż jest prowadzony przez doświadczonych arbitrów²¹.

3. Organy odpowiedzialne za rozstrzygnięcie sporów sportowych w prawie krajowym

Głównym organem zajmującym się sporami sportowymi pod kątem prawnym w Rzeczypospolitej Polskiej jest Trybunał Arbitrażowy przy PKOl. Zaczął on funkcjonować 17 listopada 1994 r. Struktura oraz metody działania zostały ukształtowane na wzór instytucji prawnej działającej w Lozannie i charakteryzuje się pełną niezależnością od innych podmiotów działających w krajowym sporcie. Kluczowym zadaniem polskiego Trybunału jest ochrona wszystkich stron, które egzystują w przestrzeni sportowej, tyczy się to przede wszystkim zawodników, zespołów czy też związków zawodowych. Aktami prawnymi regulującymi działanie owej organizacji są jej statut oraz Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie, która określa Trybunał jako stały sąd polubowny. Skład obejmuje 24 sędziów wybieranych na czteroletnią kadencję. Są oni powoływani przez Zarząd Polskiego Komitetu Olimpijskiego²².

Wraz z nowelizacją Ustawy o sporcie, której dokonano 12 czerwca 2015 r., doszło do dyskusji związanych z metodą praktycznego funkcjonowania arbitrażu. Wiązało się to z odejściem od praktyk rozpoznawania sporów sportowych, przy oparciu się na roz-

strzyganiu kolizji dyscyplinarnych jedynie poprzez uwarunkowania art. 1154–1217 Kodeksu postępowania cywilnego. Owa zmiana napotkała jednak na barierę związaną z zakresem przedmiotowym stosowania nowo wprowadzonych przepisów. Krajowy Trybunał od momentu powstania wyposażony został w szczególną eksperycję, która sprawiła, iż stał się on organem odpowiedzialnym za diagnozę środków zaskarżenia od decyzji polskich związków sportowych. Obligatoryjnością nie były objęte strony co do sporządzenia zapisu na sąd polubowny lub zatwierdzenia federacyjnych unormowań statutowych. Stało się to przyczynkiem do rozwiązania wielu spraw z zakresu dopingu lub korupcji, których apogeum w polskim futbolu nastąpiło na początku XXI w. Poprzez szybkie i sprawne przeprowadzenie danych postępowań udało się ominąć potrzebę dogłębnej ingerencji w rozgrywki piłkarskie, a co za tym idzie, nie zburzyło to ich integralności. Obowiązkowe poddawanie spraw pod kolegium sprawiedliwości stało się jednak kwestią problematyczną dla wielu prawników, którzy uznali, iż przekazywanie spraw bez intencji stron powinno być wyeliminowane z polskiego prawodawstwa. Ustawa czerwcową ustaliła również zasady przyjmowania precedensów, które wynikały z zaskarżenia decyzji ostatecznych. Może to w efekcie powodować swoisty paraliż instytucji sądownictwa, która będzie musiała zajmować się incydentami nie tylko ściśle związanymi z dyskwalifikacjami, skreśleniem czy też wykluczeniem z rozgrywek sportowych, ale i sprawami pobocznymi, w których istotną rolę miały odgrywać umowy arbitrażowe. To one miały determinować właściwość wskazanej instancji. Odstępiono jednak od pomysłu pewnej hierarchizacji postępowań prowadzonych przez Trybunał, dając możliwość zaskarżenia każdej decyzji dyscyplinarnej. Tego typu postanowienia mogą prowadzić do chaosu strukturalnego oraz organizacyjnego. Ingerencja zewnętrznych czynników może wzrosnąć w momencie, kiedy tego typu dowolność rozpowszechni się na szerszą skalę. Ucierpią na tym również sami sportowcy oraz kluby sportowe, które poprzez zaangażowanie w spory prawne mogą negatywnie wpływać na kwestię współzawodnictwa. W wyniku zmian zrezygnowano z modelu obowiązkowego arbitrażu. Biorąc pod uwagę fakt, że konstytucja polska nie zezwala, aby strony były zmuszane do

20 United Nation Commission on International Trade Law – komisja ONZ do spraw międzynarodowego prawa handlowego.

21 *Institutional vs. 'ad hoc' arbitration*, <http://www.out-law.com> (dostęp: 1.08.2011).

22 *Trybunał Arbitrażowy ds. Sportu przy PKOl ma www*, <http://www.olimpijski.pl> (dostęp: 26.07.2016).

arbitrażu, decyzja taka powinna być traktowana jako krok we właściwym kierunku. Z drugiej jednak strony nie ma wątpliwości, że ustawa nie wynika z aktualnych tendencji w świecie sportu, gdzie obowiązkowy arbitraż jest coraz bardziej popularny. Odwołania od decyzji podjętych przez organy dyscyplinarne powinny znajdować się pod jurysdykcją Trybunału Arbitrażowego ds. Sportu przy Polskim Komitecie Olimpijskim. Ustawodawca postanowił utrzymać nadzór rządowy nad stowarzyszeniami sportowymi. Istnieje jednak potrzeba, aby uczynić je bardziej niezależnymi od PKOl-u, jak miało to miejsce w przypadku Sportowego Sąd Arbitrażowego i Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego. Tylko poprzez powyższe zmiany Sąd Arbitrażowy ds. Sportu przy Polskim Komitecie Olimpijskim może stać się efektywny²³.

Niebagatelną rolę w procesie rozstrzygania sporów sportowych, ściśle o charakterze piłkarskim, odgrywa Piłkarski Sąd Polubowny. Działa on przy Polskim Związku Piłki Nożnej i specjalizuje się w zagadnieniach związanych bezpośrednio z piłką nożną. Zakres spraw, jakimi zajmuje się sąd, jest szeroki i ukierunkowuje swoje działania na profesjonalne podmioty krajowego futbolu. Problemy, które najczęściej trafiają do Piłkarskiego Sądu Polubownego, to m.in.: spory majątkowe pomiędzy zawodnikami, klubami sportowymi, związkami, kwestie kontraktowe, jak ustalanie indywidualnych warunków pracy piłkarzy, sprawy sponsoringowe oraz menadżerskie. Skład Piłkarskiego Sądu Polubownego stanowi trzyosobowy zespół orzekający. Strony postępowania mają prawo wyznaczenia jednego arbitra, który znajduje się na liście stowarzyszonych w ramach kolegium sądowego. Rozprawy nie są jawne. Interpelancja postępowania oraz pełnomocnicy są powiadamiani o dacie i miejscu przeprowadzenia rozprawy. Dodatkowo należy zaznaczyć, iż możliwa jest obecność mężów zaufania, którzy wysuwani są przez strony. Po orzeczeniu wyroku nie przysługuje apelacja, a jedynie zbadanie po raz kolejny sprawy przez ten sam sąd, jednakże już w pięciosobowej formie²⁴.

23 A. Wach, *Sportowe spory dyscyplinarne*, <http://www.rp.pl> (dostęp: 3.10.2015).

24 A. Makosz, *Spory klubów i zawodników rozstrzygnięte piłkarski sąd*, <http://www.prawo.gazetaprawna.pl> (dostęp: 4.10.2011).

Wiele z dzisiejszych spraw toczonych przed Piłkarskim Sądem Polubownym ma tło finansowe i odnosi się do problemów z wypłacalnością danych podmiotów ze świata piłkarskiego w Polsce. Brak sponsorów oraz prywatnych inwestorów, którzy mogliby skutecznie lokować swoje pieniądze w krajowe kluby, sprawia, iż dochodzi do zachwiania integralności rozgrywek, ale co najistotniejsze, stawia to w niekomfortowej sytuacji właścicieli, zalegających z wypłatami dla piłkarzy, trenerów czy też osób ze sztabu szkoleniowego lub nawet zaplecza klubowego. Konsekwencją tego typu zaniechań jest spadek poziomu sportowego, a nawet degradacja do niższych szczebli rozgrywkowych. Polska jest krajem, gdzie tego typu przypadki są częste i wymagają rozpatrzenia przez sąd działający przy PZPN. Większość klubów finansowana jest przez miasta, które jako główny akcjonariusz, obciążone są utrzymaniem towarzystw sportowych w stabilnej kondycji pieniężnej. Jednakże nie zawsze jednostki samorządu terytorialnego mają wystarczające środki, pozwalające na stabilną egzystencję polskim drużynom. Wtedy też pojawiają się roszczenia, które może wyegzekwować Piłkarski Sąd Polubowny. Regulamin owego sądu określa wymagania, jakie powinien spełniać pozw. Zgodnie z § 39 ust. 3 Regulaminu musi on zawierać:

- wyróżnienie stron, które biorą udział w postępowaniu, wraz z informacjami odnośnie do ich adresu zamieszkania oraz kontaktów telefonicznych i mailowych;
- określenie skonkretyzowanych żądań, uzasadnienie postulatów oraz wykazanie intencji powołania dowód na okoliczności sprawy;
- sformułowanie wartości przedmiotu sporu (wyrażone w kwocie brutto).

4. Trybunał Arbitrażowy w Lozannie – narodziny międzynarodowego sądu arbitrażowego najwyższej instancji w dziedzinie sportu

4.1. Istota pojawienia się międzynarodowego organu rozpatrującego spory sportowe

Na początku 1980 r. zanotowano systematyczny wzrost liczby sporów międzynarodowych związanych ze sportem. Uwidoczniono również brak jakiegokol-

wiek niezależnego organu specjalizującego się w problemach zdeterminowanych na powyższą dziedzinę życia. Doprowadziło to do powstania organizacji sportowe do zastanowienia się nad pytaniem dotyczącym sensu istnienia sporów sportowych. W 1981 r., wkrótce po wyborze na przewodniczącego Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego (MKOI)²⁵, Juana Antonio Samarancha²⁶, doszło do materializacji pomysłu stworzenia specyficznej jurysdykcji sportowej. W następnym roku sędzią Kéba Mbaye²⁷, który był wówczas rozjemcą Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w Hadze²⁸, stanął na czele grupy roboczej, której zadaniem było przygotowanie statutów, mogących jak najszybciej uruchomić Sportowy Sąd Arbitrażowy. Innym powodem utworzenia sportowej instytucji ugodowej była potrzeba skonkretyzowania wyspecjalizowanej władzy zdolnej do rozstrzygania spo-

rów międzynarodowych, oferującej elastyczne, szybkie i tanie procedury. Pierwsze koncepcyjne zarysy zawarte w postanowieniach dotyczących procedury arbitrażowej obejmowały próbę osiągnięcia porozumienia z wyprzedzeniem. Uznano także, że MKOI powinien ponieść wszystkie koszty operacyjne sądu. W 1983 r. Komitet oficjalnie zatwierdził statut CAS, który wszedł w życie w dniu 30 czerwca 1984 r. Sportowy Sąd Arbitrażowy został uruchomiony pod przewodnictwem prezydenta Mbayego oraz Sekretarza Generalnego, pana Gilberta Schwaara²⁹.

Powstanie globalnego podmiotu dającego możliwość bezstronnego osądu w kwestii sporów przenikających świat sportu, stanowiło olbrzymi krok ku rozpowszechnianiu ducha *fair play* i pojmowania owej dziedziny życia jako idealnej przestrzeni dla okazywania szacunku i działania w ramach zdrowej i czystej rywalizacji.

Statutowi CAS z 1984 r. towarzyszył zestaw rozporządzeń proceduralnych. Zostały one nieznacznie zmodyfikowane w roku 1990. Zgodnie z tymi zasadami CAS składała się z 60 członków powoływanych przez MKOI, Międzynarodową Federację (IF), Narodowy Komitet Olimpijski (NOC) i Prezesa MKOI (15 członków każda). Dodatkowo wszystkie koszty operacyjne Trybunału ponoszone były przez Komitet Olimpijski. Zasadniczo postępowania były bezpłatne, z wyjątkiem sporów o charakterze finansowym, kiedy to strony mogły zostać zobowiązane do zapłaty części kosztów. Roczny budżet zatwierdzany był przez Prezesa CAS. Statut natomiast mógł być modyfikowany tylko w trakcie sesji MKOI, na wniosek zarządu. Powód, chcąc wnieść wniosek do Sądu Polubownego, musiał uwzględnić umowę o arbitraż. Postulaty zostawały następnie badane przez tzw. „panel wniosków”, który orzekał o dopuszczalności petycji, z zastrzeżeniem ostatecznych decyzji arbitrow, którzy wzywani byli do przesłuchań i orzekania w sprawie sporu, jeśli było to konieczne. W ten sposób oponentom pozostawiano swobodę kontynuowania działań, pomimo odrzucenia decyzji przez „panel wniosków”. Postępowanie mogło

25 Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego – międzynarodowa organizacja założona z inicjatywy barona Pierre’a de Coubertina 23 czerwca 1894 r. w Paryżu. Kieruje ruchem olimpijskim, organizując co dwa lata igrzyska olimpijskie (na przemian zimowe i letnie).

26 Juan Antonio Samaranch, Marqués de Samaranch (ur. 17 lipca 1920 r. w Barcelonie, zm. 21 kwietnia 2010 r. w Barcelonie) – hiszpański działacz sportowy i dyplomata. Prezes Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego, wybrany na to stanowisko w 1980 r. (jako 7. kolejny prezes od czasu założenia Komitetu w 1894 r.). Ponownie wybrany w roku 1997. Był jednym z najbardziej wpływowych działaczy hiszpańskiego pochodzenia w XX w.

27 Kéba Mbaye (ur. 5 sierpnia 1924 r. w Kaolack, zm. 11 stycznia 2007 r. w Dakarze) – senegalski prawnik, działacz sportowy, wiceprzewodniczący Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego, wiceprezes Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w Hadze, sędzia i prezes Trybunału Arbitrażowego ds. Sportu (CAS). W 1983 r. stworzył Komisję Etyczną MKOI, której przewodniczył od 1999 r. W latach 1973–2002 był członkiem MKOI-u (wiceprzewodniczący w latach 1988–1992), a w latach 1984–1988 i 1993–1998 wchodził w skład Komitetu Wykonawczego tej organizacji.

28 Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości w Hadze – główny organ sądowy ONZ. Został ustanowiony w 1945 r. do rozstrzygania sporów między państwami. Trybunał działa według swego Statutu, który opiera się na Statucie Stałego Trybunału Sprawiedliwości Międzynarodowej i stanowi integralną część Karty Narodów Zjednoczonych.

29 Klauzula uwzględniania jest powszechnie we wszystkich najistotniejszych dokumentach wiążących podmioty osunków sportowych. Stanowi podstawę prawną w kontekście możliwych sporów.

zostać następnie rozpoczęte wraz z próbą rozwiązania pojednawczego, na wniosek stron lub na podstawie decyzji Prezesa CAS. Jeśli owe procedury nie przynosiły oczekiwanego skutku, proces arbitrażowy zostawał automatycznie uruchamiany. Równolegle

ralnych (artykuły od 27 do 70). Od 1999 r. zawierał również zestaw reguł mediacyjnych ustanawiających niewiążącą, nieformalną procedurę, która oferuje stronom możliwość negocjowania, przy pomocy mediatora, porozumienia o rozstrzygnięciu sporu³¹.

Powstanie globalnego podmiotu dającego możliwość bezstronnego osądu w kwestii sporów przenikających świat sportu, stanowiło olbrzymi krok ku rozpowszechnianiu ducha *fair play* i pojmowania owej dziedziny życia jako idealnej przestrzeni dla okazywania szacunku i działania w ramach zdrowej i czystej rywalizacji.

do postępowania sądowego funkcjonowała również procedura doradcza, otwarta dla wszystkich zainteresowanych ciał i podmiotów sportowych. Dzięki tej procedurze CAS mógł wydać opinię w sprawie pytań prawnych dotyczących jakichkolwiek działalności związanych ze sportem. Procedura doradcza nadal istnieje, lecz została lekko zmodyfikowana, a dostęp do niej ograniczony³⁰.

4.2. Postępowanie przed Trybunałem Arbitrażowym w Lozannie

Od 22 listopada 1994 r. Kodeks arbitrażowy związany ze sportem (zwany dalej Kodeksem) reguluje procedury organizacyjne i arbitrażowe CAS. Został poddany przeglądowi w 2003 r., aby uwzględnić określone zasady orzecznictwa Trybunału Arbitrażowego, konsekwentnie przestrzegane przez arbitrów i sądy. W dniu 1 stycznia 2010 r. weszła w życie jego najnowsza wersja. Składa się on z dwóch części: statutu organów zajmujących się rozstrzyganiem sporów dotyczących sportu (artykuły od 1 do 26) oraz przepisów procedu-

Kodeks ustanawia zatem zasady dotyczące czterech odrębnych procedur:

- zwykła procedura arbitrażowa;
- procedura arbitrażu odwoławczego;
- procedura doradcza, która nie jest dyskusyjna i pozwala niektórym podmiotom sportowym na poszukiwanie opinii doradczych ze strony CAS;
- procedura mediacyjna³².

Istnieją dwie klasyczne fazy postępowania arbitrażowego: postępowanie pisemne i ustne, podczas którego strony wysłuchiwane są przez arbitrów, zwykle w siedzibie CAS w Lozannie.

Postępowania prowadzone przez Trybunał w Lozannie charakteryzują się uproszczoną i wygodną formą rozstrzygania sporów, dającą możliwość skutecznego dochodzenia swoich praw w szybki i stosunkowo tani sposób.

31 A. Rigozzi, S. Besson, W. McAuliffe, *International Sports Arbitration*, <http://globalarbitrationreview.com> (dostęp: 14.10.2016).

32 W. Stodółka, M. Szymura, *Sportowy Sąd Arbitrażowy jako przykład wykorzystania alternatywnych metod rozstrzygania sporu w prawie sportowym na szczeblu międzynarodowym*, Wrocław 2016, s. 36–38.

30 P. Cioch, *Trybunał Arbitrażowy ds. Sportu w Lozannie*, „Kwartalnik ADR” 2009, nr 4.

Procedura jest zgodna ze wzorem określonym przez strony. W przypadku braku takiego porozumienia mediator CAS podejmuje decyzję o postępowaniu. Wszelkie zmiany w Kodeksie Arbitrażowym związanym ze sportem można rozstrzygnąć jedynie przez pełne spotkanie Rady, a konkretnie większością dwóch trzecich jej członków. W innych przypadkach wystarczy zwykła większość, pod warunkiem że obecna jest co najmniej połowa członków. ICAS wybiera swojego

sportu. Nominacja arbitrów odbywa się mniej więcej tym samym wzorem, jak dla członków ICAS. Arbitrzy CAS są powoływani na wniosek MKOI, IF i NOC. ICAS wyznacza również arbitrów „w celu ochrony interesów sportowców” (art. 14 Kodeksu), a także rozjemców powoływanych spośród osobowości niezależnych od organizacji sportowych. Nawet jeśli sędziowie proponowani są przez organizacje sportowe, pozostaje w mocy fakt, iż muszą wykonywać swoje

Postępowania prowadzone przez Trybunał w Lozannie charakteryzują się uproszczoną i wygodną formą rozstrzygania sporów, dającą możliwość skutecznego dochodzenia swoich praw w szybki i stosunkowo tani sposób.

prezesa, który jednocześnie staje się prezesem CAS, a także dwóch wiceprezesów, zwierzchników konkretnych wydziałów oraz zastępców. Powołuje także arbitrów oraz zatwierdza budżet i rachunki CAS. Trybunał wykonuje swoje funkcje za pośrednictwem arbitrów, przy pomocy biura sądowego, pod przewodnictwem sekretarza generalnego. Jednym z głównych nowych elementów po reformie CAS było utworzenie dwóch dywizji: Zwykłego Wydziału Arbitrażowego, dla pojedynczych sporów, oraz Wydziału Apelacyjnego, dla sporów wynikających z ostatecznych ustaleń. Każdym działem kieruje prezydent. Rola przewodniczących dywizji polega na przejściu pierwszego postępowania arbitrażowego po jego wszczęciu i przed powołaniem komisji arbitrażowych. Prezydenci są często proszeni o wydawanie nakazów dotyczących wniosków o przyznanie środka tymczasowego lub o zawieszenie, a także ingerują w struktury składające się z arbitrów. Po nominacji arbitrzy zajmują się ściśle samą procedurą. 275 arbitrów CAS (stan na 2007 r.) wyznacza ICAS na odnawialną czteroletnią kadencję. Kodeks przewiduje, że ICAS musi wybrać osoby mające odpowiednie wykształcenie oraz uznane kompetencje w zakresie

funkcje z całkowitym obiektywizmem i niezależnością. Nie są przywiązani do konkretnego działu i mogą zasiadać w zarządach, które powoływane są do kierowania procedurą zwykłą i odwoławczą. Panele CAS składają się z jednego lub trzech arbitrów. Wszyscy zobowiązani są do zachowania poufności i nie mogą ujawniać informacji związanych ze stroną, sporem lub postępowaniem³³.

5. Globalne przykłady zjawisk sportowych prowokujących spory prawne

5.1. Doping

Doping jest obecnie globalnym problemem, który występuje najczęściej w trakcie międzynarodowych imprez sportowych.

Doping stanowi najpoważniejsze zagrożenie dla środowiska sportowego, które nie może pozwolić sobie na łagodne i liberalne podejście do tego zjawiska, sta-

33 V. Arachi, *Court of Arbitration for Sport (CAS) and its case law significance in the advancement of Lex Sportiva*, Thessalonik 2013, s. 13–16.

jącego się niestety „dziełem” największych sportowców, mających być przykładem i wzorem do naśladowania dla najmłodszych, lubujących się w uprawianiu wszelkich form aktywności fizycznej”.

Globalne federacje sportowe, prowadzone przez Komitet Olimpijski, przez ostatnie pół wieku próbowały powstrzymać rozprzestrzenianie się tego defektu, jednakże z niewielkim skutkiem. Oczekuje się, że wraz z programami edukacyjnymi, testami

jest zaskoczeniem, iż sportowcy i trenerzy poświęcają się i ryzykują wiele, aby uzyskać przewagę konkurencyjną i poprawić wydajność za wszelką cenę. Rozkwit osiągnięć sportu olimpijskiego i zawodowego stał się problemem medycznym, etycznym i prawnym dla współczesnych sportowców. Wynika to przede wszystkim z pieniędzy związanych z wygraną w dzisiejszym sektorze sportowym. Świat stał się świadomy stopnia niebezpieczeństwa będącego następstwem dopingu

Doping stanowi najpoważniejsze zagrożenie dla środowiska sportowego, które nie może pozwolić sobie na łagodne i liberalne podejście do tego zjawiska, stającego się niestety „dziełem” największych sportowców, mających być przykładem i wzorem do naśladowania dla lubujących się w uprawianiu wszelkich form aktywności fizycznej.

i leczeniem wspomagającym zachowania związane z nadużywaniem substancji poprawiających zdolności fizyczne zmniejszą się. W rzeczywistości jednak coraz bardziej wydajne i niewykrywalne techniki oraz substancje dopingujące nadużywane są przez zawodowych sportowców, a zaawansowane sieci dystrybucji znacząco się rozwijają. Ta perspektywa dopingu w sporcie międzynarodowym ma na celu uświadomienie społeczności o zagrożeniach z nią związanych oraz ma zwrócić uwagę na kwestię rozprzestrzeniania się owego zjawiska na słabsze populacje sportowe i nieatletyczne. W *credo* olimpiady stwierdza się, iż najważniejszą rzeczą nie jest zwycięstwo, lecz sam fakt brania udziału w igrzyskach. Jednakże nie ma to nic wspólnego z autentycznością współczesnego świata sportu. Zawodnicy nagradzani są za zwycięstwo na praktycznie każdym poziomie konkurencji. Drugie miejsce jest postrzegane jako „pierwszy przegrany”. Biorąc pod uwagę te realia, nie

w momencie, w którym złotego medalu pozbawiony został Ben Johnson, biorący udział w Igrzyskach Olimpijskich w Seulu w 1988 r. – za użycie steroidowego stanazololu³⁴. Komitet Medyczny Międzynarodowej Komisji Olimpijskiej ustanowił w 1967 r. listę zakazanych substancji i wprowadził testy antidopingowe wobec sportowców w trakcie Olimpiady w Monachium

34 Stanazolol, powszechnie sprzedawany pod nazwą Winstrol (doustny) i Winstrol Depot (domięśniowo) – syntetyczny steroid anaboliczny pochodzący od dihydrotestosteronu. Został on opracowany przez amerykańską firmę farmaceutyczną Winthrop Laboratories (Sterling Drug) w 1962 r. i zatwierdzony przez FDA do stosowania u ludzi. Stanazolol jest jednym ze sterydów anabolicznych powszechnie stosowanych jako leki zwiększające wydajność i jest zabroniony w konkursach sportowym pod auspicjami Międzynarodowego Stowarzyszenia Federacji Lekkoatletycznych (IAAF) i wielu innych instytucji sportowych. Dodatkowo stanazolol stosowany jest w amerykańskich wyścigach konnych.

w 1972 r. W tym momencie było jasne, że doping działa, a jeśli nie zostanie wykryty, będzie nadal manipulował rywalizacją na każdej z aren wydarzeń sportowych. Doping stał się na tyle rozpowszechniony w sporcie olimpijskim, iż niektórzy komentatorzy postulowali odrzucenie lub zawieszenie wszystkich przepisów, dopóki nie zostaną wykryte i zatrzymane wszyst-

w zakresie dopingu w sporcie. Większość organizacji sportowych jest prywatnymi, humanitarnymi stowarzyszeniami i nie podlegają władzom publicznym sprawującym władzę statutową. W rezultacie większość sporów dotyczących organizacji sportowych podlega zasadom umownym. Każdy naród, a właściwie każdy sport, jest inny i ogromne zadanie polega na skutecz-

Niebagatelną rolę w kwestii regulacji zasad dotyczących skutecznego arbitrażu odgrywają podmioty działające w świecie sportu, których globalny wymiar, prestiż, możliwości legislacyjne oraz finansowe dają szansę na coraz to skuteczniejszą walkę z nieuczciwymi praktykami oraz prowadzą do osiągnięcia wyczekiwanych konsensusów.

kie formy dopingu. W 1999 r. IOC zorganizowało Światową Konferencję w sprawie Dopingu w Sporcie w odpowiedzi na szokujące odkrycie francuskiej policji, która w 1998 r. podczas wyścigu kolarskiego Tour de France wykryła ogromną ilość środków poprawiających kondycję i tężyznę fizyczną. To właśnie na tym spotkaniu powołano niezależną agencję światową – Światową Agencję Antydopingową (WADA). Jej misją było działanie niezależnie od IOC, organizacji sportowych i rządów, aby móc bezpośrednio prowadzić walkę z dopingiem w sporcie³⁵.

Zasady antydopingowe powinny być egzekwowane jako warunki umowy. Innymi słowy, zdecydowanie nie należy ich uważać za równoznaczne z przepisami prawa karnego ze wszystkimi obowiązującymi wymaganiami dotyczącymi ścisłych procedur.

Trybunał Arbitrażowy ds. Sportu jest końcowym punktem kontrolnym w procesie prewencyjnym

nym gromadzeniu różnorodnych zasad, systemów prawnych, opinii, filozofii prawa i celów.

Niebagatelną rolę w kwestii regulacji zasad dotyczących skutecznego arbitrażu odgrywają podmioty działające w świecie sportu, których globalny wymiar, prestiż, możliwości legislacyjne oraz finansowe dają szansę na coraz to skuteczniejszą walkę z nieuczciwymi praktykami oraz prowadzą do osiągnięcia wyczekiwanych konsensusów.

Co więcej, charakter sportu sprawia, że spory coraz częściej rozwiązywane są przez komisje arbitrażowe, gdzie widoczny jest brak rzetelnej analizy danych przypadków, w szczególności w sprawach, w których istotne jest szybkie rozstrzygnięcie. W związku z tym organizacje sportowe korzystają z własnego zespołu arbitrażowego lub składają spory do CAS³⁶.

Rozumowanie CAS w kwestii jurysdykcji nie można w żadnym wypadku rozszerzyć bez ograniczeń na

35 *Doping in sports and its spread to at-risk populations. An international review*, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov> (dostęp: 6.06.2007).

36 R.H. McLaren, *The Court of Arbitration for Sport. An independent arena for the world's sports disputes*, Valparaiso 2001, s. 380–381.

wszystkie decyzje wydane przez federację sportową, poza zakresem decyzji związanych z dopingiem. W sprawach dopingowych arbitraż CAS jest określony następująco:

- CAS nie jest „stroną”, jej jurysdykcja stosowana jest na całym świecie;
- strony, które wzniosły odwołanie do CAS, niekoniecznie są takie same, jak strony postępowania, które doprowadziły do wniesienia odwołania;
- zgodnie z prawem może się zdarzyć, iż komisja CAS stosuje różne przepisy prawa lub inne przepisy niż federacja narodowa, np. na mocy art. 60 ust. 2 Statutu FIFA z 2007 r.³⁷

Nacisk na międzynarodowe przypadki dopingu i arbitraż CAS w sposób nieuchronny sprawiają, że prawo szwajcarskie odgrywa zasadniczą rolę zarówno pod względem procedury, jak i pod względem merytorycznym. Sprawami dopingowymi przed CAS są zazwyczaj kwestie arbitrażu międzynarodowego sprawowane na podstawie rozdz. 12 szwajcarskiej Ustawy o międzynarodowym prawie prywatnym (PILA). Jeśli wszystkie strony zamieszkują w Szwajcarii, arbitraż krajowy podlega częściowej interpretacji szwajcarskiego Kodeksu postępowania cywilnego. Co najważniejsze, odpowiednie jego postanowienia pozostawiają porównywalne uprawnienia dyskrejonalne stronom i trybunałowi arbitrażowemu co do uzgodnienia zasad regulujących postępowanie arbitrażowe³⁸.

5.2. Konflikty na tle kontraktów sportowych

W dzisiejszych realiach publiczno-prawnych brak unikatowego prawa sportowego. Podobnie jak w wielu innych dziedzinach życia, sport łączy w sobie szereg standardowych zasad prawa z różnych dziedzin, dostosowując się do kontekstu sportowego, w którym należy je rozpatrywać. Można wspomnieć o zasadach prawa administracyjnego i publicznego, przepisach szczególnych, które rozwinęły się w odniesieniu do międzynarodowego prawa prywatnego oraz prawa karnego i ustawodawstwa, takiego jak: Ustawa handlowa z 1974 r. czy Ustawa o korporacjach z 2001 r. W wielu

kwestiach mają one do odegrania bezpośrednią rolę w sporach sportowych. Nie może być wątpliwości, że prawo kontraktowe stało się istotnym przyczynkiem powstania prawa sportowego i ma zasadnicze znaczenie w większości obszarów, gdzie istnieje związek między sportem a prawem.

Rozważając kwestie prawa sportowego, należy zwrócić uwagę na takie zagadnienia kontraktowe jak:

- sprzedaż praw medialnych w odniesieniu do wydarzeń sportowych;
- prawa sponsorskie;
- prawa do uczestnictwa i obowiązki w najważniejszych wydarzeniach lub konkursach;
- kwalifikowalność poszczególnych sportowców lub zespołów do konkurowania;
- usunięcie sportowców z zespołów;
- dyscyplinowanie sportowców;
- prawa do organizacji poważnej konkurencji lub imprezy sportowej;
- zaangażowanie sportowców lub zawodników przez zespoły lub organizacje;
- umowy o zarządzanie między sportowcami, a menadżerami;
- umowy dotyczące wynajmu gruntów lub lokali.

W odniesieniu do umów o charakterze sportowym widoczne są szczególne czynniki związane z zawodowym współzawodnictwem, co oznacza, że niektóre ortodoksyjne zasady prawa umów nie mają zastosowania, podczas gdy inne mogą wymagać modyfikacji lub adaptacji ze względu na konkretny kontekst sportowy (np. zasady konstrukcji kontraktowej). Tradycyjne ortodoksyjne podejście do tworzenia kontraktu opiera się na pojęciach „oferty”, „akceptacji” i „rozważania”. Większość umów związanych w szczególności z działalnością sportową, taką jak: media, sponsoring i kontrakty handlowe, można w odpowiedni sposób uwzględnić w podejściu tradycjonalistycznym. Umowy te są zazwyczaj tymi, które dotyczą sportowców z jednej strony, a z drugiej szczytowych organizacji sportowych (krajowych lub międzynarodowych). Wiele sporów sportowych obraca się wokół właściwej interpretacji umowy. Jest to szczególnie widoczne w sporach dotyczących dyscyplinarności. Proces interpretacji jest ważny również przy określaniu, czy umowa sportowa ma być wiążąca. Kontrakty lub postanowienia umowne, lub systemy mające znaczenie w kontekście

37 A. Wild, *CAS and football. Landmark cases*, Hague 2011, s. 165.

38 M. Viret, *Evidence in anti-doping at the intersection of science & law*, Hague 2016, s. 24–27.

sportowym mogą obejmować różne umowy handlowe między dużymi organizacjami, takimi jak te dotyczące np. prawa medialnego³⁹.

Kontrakty sportowe są umowami posiadającymi charakter świadczenia usług. Porozumienie wyznaczone jest na czas określony, czyli np. na konkretną liczbę sezonów, którą zawodnik spędza w danym klubie sportowym. Kluczowym problemem w kwestii sporów w kontraktach sportowych jest brak sprecyzowanego sposobu ich rozwiązywania. Wypowiedzenie umowy przed terminem określonym w deklaracji obu stron staje się problematyczne z uwagi na brak skonkretyzowanych podstaw umożliwiających dokonanie tego proceduru. Prowokuje to sytuacje, które wprowadzają szereg niejasności związanych z przedterminowym rozwiązaniem umowy przez jedną ze stron. Niebagatelną rolę w rozstrzygnięciu powyższych problemów prawnych stanowi zasada swobody umów. Poprzez różnego rodzaju przepisy szczególne kontrakty mogą przybrać formę postanowień, umożliwiających bezpośrednią możliwość wypowiedzenia umowy. Istotne staje się wprowadzenie dodatkowych zapisów dających podstawę do skutecznego zakończenia stosunku prawnego. W Polsce kontrakty sportowe ze względu na to, iż określane są umowami nienazwanymi, nieokreślonymi wprost w ustawie, zaliczane są do przepisów odnoszących się do umów zlecenia (art. 750 k.c.). Jednakże nie objawia się to w możliwości nieograniczonego wypowiedzania tego typu umów. Posiadają one odmienne cechy od tradycyjnych zleceń, gdzie ważną przesłanką jest zaufanie względem stron. W momencie utraty wzajemnej ufności sposobność wypowiedzenia umowy zaistnieje, pomimo zawarcia jej na czas określony. Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego, w tym m.in. zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2000 r. (sygn. akt III CKN 531/98) „Osoby uprawiające sport na podstawie umowy zawartej na czas oznaczony i otrzymujące za to wynagrodzenie nie mogą tej umowy wypowiedzieć w każdym czasie z powołaniem się na art. 746 § 2 zd. 2 k.c.”. W momencie dokonania nieprawidłowego wypowiedzenia, niezgodnego ze wstępnymi postanowieniami zawartymi w umowie, przysługuje szereg

roszczeń. Zawodnik może zażądać zapłaty należnego mu wynagrodzenia, otrzymać możliwość występowania w meczach drużyny oraz wykonywania innych czynności, które wynikają z kontraktu. W sytuacji gdy to zawodnik zawinił i kontrakt został wypowiedziany w sposób bezskuteczny, klub może żądać odszkodowania za szkodę, jaką poniósł, np. wskutek rezygnacji zawodnika z gry⁴⁰.

Współczesna piłka nożna zostaje ulokowana pomiędzy dwiema mocnymi koncepcjami: swobodą przemieszczania się graczy z jednej strony oraz stabilnością umów pomiędzy piłkarzami a ich pracodawcami. Organizacje światowe, takie jak FIFA, starają się zapewnić uniwersalne wytyczne dotyczące sposobu radzenia sobie z nimi, poprzez mobilność międzynarodową. Jedną z największych trudności jest różnorodność krajowych przepisów w sporcie, które szybko się globalizują. Wyroki CAS w przypadku jednostronnego naruszenia umowy uwzględniają kluczowe dla siebie słowo, jakim jest „swoistość”, które jest szeroko wykorzystywane do uzasadnienia podjętych decyzji. Jednakże nie czyni to prostszą obrony rzeczywistego systemu transferowego, w świetle pewnych zakłóceń prawa publicznego i prywatnego⁴¹.

6. Kluczowe sprawy toczone przed Trybunałem Arbitrażowym ds. Sportu w Lozannie, warunkujące postrzeganie rywalizacji sportowej jako formy integracji społeczeństw oraz zjawiska o głębokiej wartości prawnej

Od chwili powstania Trybunał Arbitrażowy w Lozannie składał się z 60 członków wybranych przez Komitet Olimpijski oraz prezesa IOC. MKOl odgrywał nadrzędną rolę w sprawach CAS. Umowa paryska z 1994 r., która została szerzej opisana we wcześniejszych rozdziałach, stworzyła nową strukturę Trybunału, ale co najważniejsze, doprowadziła do powstania instytucji znanej jako Międzynarodowa Rada Arbitrażowa ds. Sportu (ICAS), która zastąpiła

40 Jak wypowiedzieć kontrakt sportowy zawarty na czas oznaczony, <http://serwis.gazetaprawna.pl> (dostęp: 13.10.2014).

41 P.A. Czarnota, *FIFA transfer rules and unilateral termination without „just cause”*, „Berkeley Journal of Entertainment and Sports Law” 2013, nr 2, s. 2–14.

39 A. Sullivan, *The role of contract in sports law*, „Australian and New Zealand Sports Law Journal” 2010, nr 5, s. 11–12.

IOC w sprawach związanych z Kolegium w Lozannie. Reformy z 1994 r. stworzyły związek między CAS a IOC poprzez umieszczenie dodatkowego ciała jako pośrednika finansowego oraz wyznaczonego przez MKOL. W związku z tym instytucja ICAS (pośrednicząca) istotnie nie usuwa braku niezależności CAS od IOC w takim stopniu, jakiego by oczekiwano⁴².

Kluczową kwestią dla prawnej strony organizacji igrzysk olimpijskich staje się postępowanie *ad hoc*, które bardzo często decyduje o kształcie personalnym i wizerunkowym olimpiady, ale przede wszystkim eliminuje wszelkie niedogodności oraz pozaprawne działania ze strony uczestników wydarzeń sportowych i organizatorów. Jurysdykcja dywizji *ad hoc* zawarta jest w umowie. Wszyscy uczestnicy – sportowcy, trenerzy i urzędnicy – podpisują ją jako warunek uczestnictwa, nadając dokumentowi wyłączne uprawnienie w panelu sporów powstałych w związku z grami olimpijskimi. Zakres jurysdykcji uznano za rozciągający się na międzynarodowe rządy ds. sportu olimpijskiego na podstawie art. 44 Karty Olimpijskiej przewidującego zwierzchnictwo CAS wobec tego typu organów. Sekcją *ad hoc* CAS w Rio w 2016 r. kierowali Michael Lenard⁴³ jako prezydent oraz sędzia Ellen Gracie Northfleet. Dwunastu arbitrow pochodziło z Australii, Papui Nowej Gwinei, Niemiec, Wielkiej Brytanii, Kostaryki, Słowacji/Kanady, Brazylii, Korei, Hiszpanii, Egiptu, Iraku/Szwajcarii i Kanady, zapewniając w ten sposób uwzględnienie wszystkich regionów świata i reprezentatywność wobec sportowców biorących udział w igrzyskach. Zarejestrowano 28 przypadków postępowania, 16 dotyczyło statusu kwalifikowalności rosyjskich sportowców⁴⁴.

18 lipca 2016 r. prof. Richard H. McLaren⁴⁵ przedstawił niezależne sprawozdanie Światowej Agencji

Antydopingowej (WADA), stwierdzając, że państwo rosyjskie manipulowało procesem kontroli antydopingowej w trakcie Igrzysk Olimpijskich w Soczi w 2014 r. Na podstawie tego raportu WADA zaleciło Międzynarodowemu Komitetowi Olimpijskiemu (IOC) oraz Międzynarodowemu Komitetowi Paraolimpijskiemu (IPC) rozważenie kwestii wyeliminowania rosyjskich sportowców z udziału w Rio w 2016 r. IOC spotkał się z apelem ze strony społeczności antydopingowej, aby zakazać całemu rosyjskiemu Komitetowi Olimpijskiemu (ROC) oraz sportowcom z tego kraju skutecznej rywalizacji w olimpiadzie. IOC 24 lipca 2016 r. ogłosiła swoją decyzję, skutecznie nakładając zbiorową odpowiedzialność na wszystkich rosyjskich sportowców, pozbawiając ich domniemania niewinności. Z drugiej strony IOC potwierdził stosowanie zasad naturalnej sprawiedliwości, tak aby każdy zainteresowany sportowiec mógł obalić zastosowanie kolektywnej dyrektywności poprzez spełnienie rygorystycznych kryteriów. Decyzja organu sportowego musiała zostać poddana bliskiemu spojrzeniu przez Trybunał Arbitrażowy ds. Sportu (CAS), który zgodnie z art. 61 Karty Olimpijskiej ma wyłączną władzę rozważać wszelkie spory powstałe w związku z igrzyskami olimpijskimi. Było to logiczne, biorąc pod uwagę fakt, że CAS pozostał ostatnią szansą dla olimpijczyków na uczestnictwo w Rio 2016. Przed zwróceniem się do orzecznictwa przedstawiono ogólny przegląd niektórych szczególnych cech i reguł sportu oraz arbitrażu CAS. Zauważono, że w orzeczeniu nie ma zasady wiążącego precedensu ani zasady *stare decisis*⁴⁶ (CAS 2004/A/628 z dnia 28 czerwca 2004 r.). Jednocześnie CAS stara się przestrzegać własnego stanowiska, rozwijając *lex sportiva* oraz odrębne uniwersalne zasady prawa sportowego. Takie normy obejmują między innymi prawo do bycia wysłuchanym, sprawiedliwość proceduralną czy też

sportowym. W 2015 r. był jednym z trzech członków Komisji WADA, niezależnego panelu działającego na zlecenie Światowej Agencji Antydopingowej w celu zbadania zarzutów sponsorowanego przez państwo doping w rosyjskich dyscyplinach sportowych.

46 *Stare decisis et non quia movere* (z łac. „pozostają przy podjętej decyzji”) – łacińska zasada, która w systemie prawa *common law* oznacza, że wcześniejsze decyzje sądów muszą być przestrzegane przez sędziów orzekających w sprawach późniejszych.

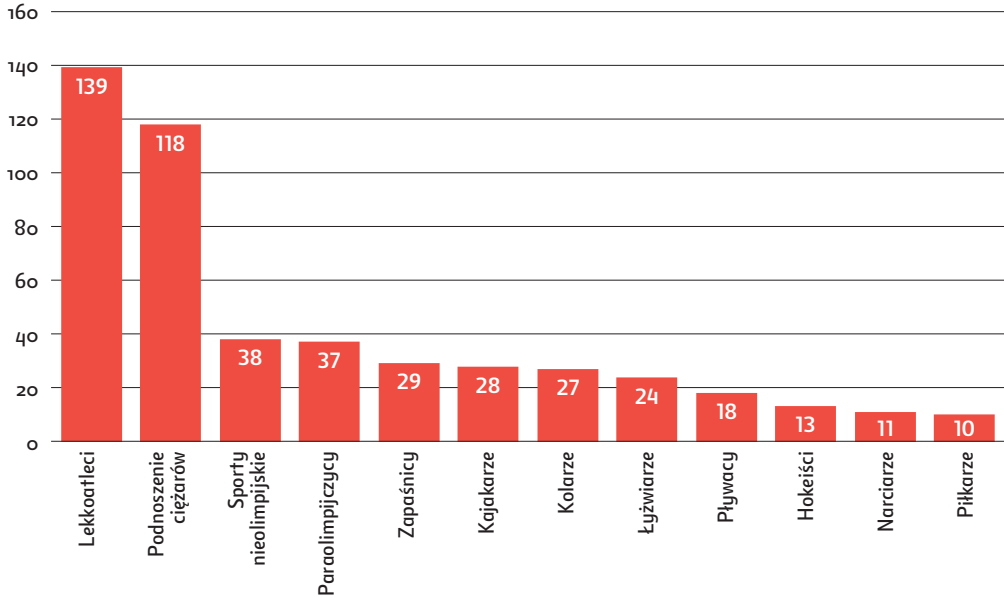
42 V. Pashorina-Nichols, *The Court of Arbitration for Sport really arbitration?*, Wellington 2015, s. 37–42.

43 Micheal B. Lenard (ur. 20 maja 1955 r. w Chicago) – doktor nauk prawnych, były wiceprezydent Amerykańskiego Komitetu Olimpijskiego. Były zawodnik reprezentacji USA w piłce ręcznej na igrzyskach olimpijskich w 1984 r. w Los Angeles.

44 2016 Rio Ad Hoc Court of Arbitration for Sport, <http://www.provincialcourt.bc.ca> (dostęp: 30.08.2016).

45 Richard H. McLaren (ur. 1945 r.) – profesor nauk prawnych na Western University w Ontario, specjalizujący się w prawie

Wykres 1. Liczba pozytywnych wyników testów rosyjskich sportowców z poszczególnych dyscyplin olimpijskich

Źródło: <http://www.3wiresports.com> (dostęp: 18.07.2016).

proporcjonalność. Innym ważnym aspektem opinii CAS jest to, że pozwala ona na szeroki zakres uznania lub znaczny stopień dyskrecjonalności odwołań do międzynarodowych organów sportowych w zakresie kwalifikowalności. Istotne staje się istnienie obowiązku zaufania pomiędzy sportowcem a federacją oraz powinność unikania działania w „złej wierze” (CAS 95/142 z dnia 14 lutego 1996 r.). Pomimo faktu, że wspólna odpowiedzialność może wzbudzić uzasadnione obawy ze strony obserwatora, niekoniecznie narusza motywy charakterystyczne dla *lex sportiva* (np. sprawy dotyczące kar dla drużyny). Mając na uwadze szeroki margines uznania przypisany organom sportowym, CAS zasadniczo postanowił nie ingerować w decyzje IOC w sprawie Rosjan. Zauważono, że IOC działał w „dobrej wierze” z najlepszymi intencjami (CAS OG 16/12 z dnia 6 sierpnia 2016 r.). Jednak nie wszystko w spornej decyzji Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego zostało uznane za zgodne z orzecznictwem CAS. W szczególności przepisy skutecznie

nakładające zakazy na wszystkich rosyjskich sportowców, nawet na tych, którzy doświadczyli już sankcji wynikającej z doping. Zostało to scharakteryzowane jako dodatkowa kara, naruszająca prawo człowieka do naturalnej sprawiedliwości, będąc tym samym normą podkreśloną przy samej decyzji IOC (CAS OG 16/13 z dnia 4 sierpnia 2016 r.). Stanowi to proste, niekwalifikowane i absolutne kryterium, którego nie można pogodzić z daną szansą obalenia stosowania wspólnej odpowiedzialności. Gdyby nie IOC, który wyraźnie i dobrowolnie zagwarantował takie prawo, nie jest jasne, czy CAS doszłoby do takiego wniosku. Niemniej niemożność egzekwowania powyższej zasady, uznanej przez CAS, nie wystarcza do nadania uprzywilejowanego statusu względem rosyjskich sportowców, ponieważ nadal musieli spełnić inne wymagania. Na przykład, zgodnie z decyzją IOC, Światowa Federacja Wioślarska (FISA) zaakceptowała legalność rosyjskich wioślarzy, którzy przeszli minimum trzy testy antydopingowe analizowane przez WADA w akredy-

towanym laboratorium innym niż zakłady moskiewskie. Rosyjscy sportowcy twierdzili, że wymóg FISA stanowi złamanie doktryny prawniczej *venire contra factum proprium*⁴⁷. Panel CAS nie zgodził się z tym, uzasadniając to w ten sposób, iż paremia dotyczyła zasad i przepisów, podczas gdy podejście FISA odnosiło się do podejmowania dowodów, tj. oceny zapisów testowych odpowiednich sportowców (CAS OG 16/11 z dnia 5 sierpnia)⁴⁸. Wykres 1 przedstawia skalę zjawiska w odniesieniu do rosyjskich atletów.

7. Zakończenie

Dzisiejsze skomplikowane uregulowania prawne poszczególnych państw sprawiają, iż istnieje potrzeba funkcjonowania arbitrażu jako skutecznego sposobu rozwiązywania sporów. Środowiska sportowe stają się idealną płaszczyzną pozwalającą zweryfikować teraźniejsze metody działania mediacji. Arbitraż stanowi nieodzowny element postępowań cywilnych, które pomimo swojego pozasądowego charakteru mają wiążące znaczenie dla wielu spraw o ogólnoswiatowym wydzwieku. Powyższa praca jest częścią badań na potrzeby pracy dyplomowej, która finalizowała tryb studiów prawniczych.

Opisując w niniejszej pracy przykłady globalnych zjawisk sportowych, prowokujących spory prawne, udowodniono, iż zawodowa aktywność fizyczna nie jest wolna od pozaprawnych działań, burzących wszelkie dokonania w świecie sportu, bazujące na grze *fair play*. Trybunał Arbitrażowy jest idealnym narzędziem pozwalającym przeciwdziałać nieetycznym praktykom, dyskryminującym pozostałych uczestników środowiska szczytującego się uczciwym współzawodnictwem. Poprzez wykorzystywanie orzecznictwa CAS można w wielu sprawach ominąć aspekty deorganizacyjne dla zawodników i innych podmiotów sportowych, których odpowiednie funkcjonowanie infiltruje harmonijne egzystowanie sytemu prawa i obowiązków w wyżej określonej zbiorowości.

47 Estoppel (łac. *venire contra factum proprium*) – przeszkoda niepozwalająca stronie na powołanie się na fakty czy okoliczności sprzeczne z jej poprzednimi oświadczeniami lub czynnościami.

48 *Russian Rio 2016 Saga. Lex Sportiva in action*, <http://kluwer-arbitrationblog.com> (dostęp: 2.09.2016).

W pracy określona została niewymierna rola prawa sportowego jako czynnika niezbędnego w celu zrozumienia współczesnych postępowań arbitrażowych. Takie hasła jak *lex sportiva* oraz *lex olympica* nadają specyficzny charakter wszelkim rozważaniom dotyczącym pojmowania globalnego prawa obejmującego sport jako cywilny system zarządzania, posiadający własne światowe forum – Trybunał Arbitrażowy ds. Sportu oraz jego unikalne orzecznictwo. Powstanie CAS jako Międzynarodowego Sportowego Sądu Najwyższego zapewniło większą spójność między decyzjami prawnymi w świecie sportowym i stworzyło orzecznictwo, na podstawie którego można polegać na arbitrażu sportowym. Jednym z najbardziej interesujących aspektów arbitrażu sportowego jest to, że postanowienia wydawane przez Trybunał Arbitrażowy są uważane za autorytatywny precedens przez inne niezależne organy sądowe.

Praca została napisana z punktu widzenia osoby zainteresowanej piłką nożną, dla której współczesne problemy wynikające z korupcji, dopingiu czy też dyskryminacji powinny stawać się głównymi tematami rozstrzyganymi przez Trybunał Arbitrażowy ds. Sportu w Lozannie. Arbitraż i mediacja winny stać się najbardziej skutecznym sposobem rozwiązywania sporów, z tego względu, iż sądowe postępowania cywilne nie gwarantują skuteczności i prostoty całej procedury. Różnorodność krajowych przepisów nie daje gwarancji wnikliwej i gruntownej analizy danych spornych sytuacji. Długotrwałe prowadzenie rozpraw sądowych nie wpływa korzystnie na rywalizację sportową. Najważniejsze jest to, aby orzeczenia Trybunału stały się przykładem dla pozostałych organów chcących przybrać formę podmiotów arbitrażowych, gdyż daje to pełne możliwości dla wszystkich stron konfliktu na apolityczny, pluralistyczny oraz egalitarny wyrok.

Bibliografia

- Na podstawie pracy dyplomowej: Tartak J., *Postępowanie arbitrażowe jako alternatywny sposób rozwiązywania sporów sportowych na przykładzie metod funkcjonowania sądu concyliacyjnego w Lozannie*, Gdynia 2018.
- Anderson D., *Modern sports law*, Oxford 2010.
- Anderson J., *Leading cases in sport law*, Hague 2013.
- Arachi V., *Court of Arbitration for Sport (CAS) and its case law significance in the advancement of Lex Sportiva*, Thessaloniki 2013.

- Curzon L.B., Richards P., *The Longman dictionary of law*, Essex 2007.
- Czarnota P.A., *FIFA transfer rules and unilateral termination without „just casue”*, „Berkeley Journal of Entertainment and Sports Law” 2013, nr 2.
- Dabscheck B., *Developing uniform criteria for the specificity of sport. The Webster case*, „Australian and New Zealand Sports Law Journal” 2008, nr 3.
- Gruszewska E., *Międzynarodowe Centrum Rozstrzygania Sporów Inwestycyjnych, analiza prawnomiędzynarodowa z perspektywy Polski*, Białystok 2014.
- Ioannidis G., *Yearbook of international sports arbitration 2015*, Heidelberg 2016.
- Kałużny T., *Zapis na sąd polubowny jako podstawa współczesnego rozstrzygnięcia sporów sądowych*, Białystok 2016.
- Lee R., *Eric Lee' Dictionary of arbitration law & practice 2nd ed*, Oxford 2011.
- Marciniak K.J., *Arbitraż z perspektywy rozwoju historycznego prawa międzynarodowego*, Warszawa 2014.
- McLaren R.H., *The Court of Arbitration in Sport. An independent arena for the world's sports disputes*, Valparaiso 2001.
- Nafziger J.A.R., Ross S.F., *Handbook on international sports law*, Northampton 2011.
- Nafziger James A.R., *International Sports Law: A Replay of Characteristic and Trends*, Washington 1992.
- Pashorina-Nichols V., *The Court of Arbitration for Sport really arbitration?*, Wellington 2015.
- Sands P., *Reflections on international judicialization*, „The European Journal of International Law” 2017, t. 27, nr 4.
- Stodółka W., Szymura M., *Sportowy Sąd Arbitrażowy jako przykład wykorzystania alternatywnych metod rozstrzygnięcia sporów w prawi sportowym na szczeblu międzynarodowym*, Wrocław 2016.
- Viret M., *Evidence in anti-doping at the intersection of science & law*, Hague 2016.
- Wild A., *CAS and football. Landmark cases*, Hague 2011.

Dokumenty

- Ando N., Permanent Court of Arbitration, ust. 38.
- Brower II Ch. H., Arbitration, ust. 33–36.
- Wyrok Trybunału w sprawie Radio Corporation America vs. The National Government of the Republic of China z dnia 13.04.1935.

Strony internetowe

- www.asser.nl
- www.epolityka.pl
- www.globalarbitrationreview.com
- www.igol.pl
- www.journalonline.co.uk
- www.kancelariasportu.pl
- www.kluwerarbitrationblog.com
- www.mcfaddenslaw.co.uk
- www.mondaq.com
- www.naszosie.pl
- www.nobi.nlm.nih.gov
- www.nortonrosefullbright.com
- www.olimpijski.pl
- www.out-law.com
- www.pca-cpa.org
- www.prawo.gazetaprawna.pl
- www.provincialcourt.bc.ca
- www.raportsekocenbud.pl
- www.rp.pl
- www.serwisy.gazetaprawna.pl
- www.sportslawbulletin.org